

JÓZEF KUSIBA – DZIAŁACZ NARCIARSKI I LOTNICZY NA PODKARPACIU

Celem pracy było przedstawienie bogatego dorobku związanego z działalnością sportową Józefa Kusiby, który w jednym z polonijnych wydawnictw tak został scharakteryzowany: „(...) Jest typem urodzonego działacza społecznego, człowieka ogarniętego pasją do trzech spraw: lotnictwa, narciarstwa i Polski. Ta trzecia sprawa, miłość do rodzinnego kraju nakazywała mu zawsze być uczciwym i robić coś na miarę swych sił, co wzbogacić może dorobek regionu i całego społeczeństwa” (...)¹.

Józef Tadeusz Kusiba urodził się w Żydaczowie 24.11.1922 r. Był synem Zenona Kusiby i Cecylii z domu Tuszowska. W domu Kusibów szczególną uwagę przywiązywano do prawidłowego wychowania synów, uwzględniając również wychowanie fizyczne w szerszym zakresie niż ówczesnie było to w zwyczaju. Z domu wyniósł Józef zamiłowanie do sportu i zasługę tę przypisywał głównie matce. Dzięki temu młody Józef uprawiał kajakarstwo, szybownictwo, narciarstwo. Uczęszczał do szkoły w Krośnie. Najpierw była to Siedmio-Klasowa Publiczna Szkoła Powszechna, a później Państwowe Gimnazjum Koedukacyjne im. M. Kopernika w Krośnie (uczęszczał tam do klasy typu humanistycznego). Zachowały się z tego okresu świadectwa szkolne. Na ich podstawie można stwierdzić, że Józef był na ogół dobrym uczniem. Z ćwiczeń cielesnych jako dziecko 8-letnie uzyskał ocenę dobrą. Później otrzymywał tylko oceny bardzo dobre². Był bardzo aktywnym uczniem w tym zakresie, działając w Szkolnym Kole Sportowym w gimnazjum, do którego uczęszczał. W sierpniu 1937 r. brał udział w 3-tygodniowym kursie sportowym w Sierakowie, na którym uzyskał stopień przodownika Szkolnych Klubów Sportowych, gdzie „...odbył zaprawę w zakresie lekkiej atletyki i pływania...”³

Druga wojna światowa przerwała okres edukacji Józefa w gimnazjum. Z informacji zawartych w życiorysach pisanych przez Józefa Kusibę w róż-

---

¹ Archiwum Prywatne Józefa Kusiby (dalej APJK). Kopia artykułu Romana Przepiórki, *Skrzydlaty narciarz w kanadyjskim piśmie polonijnym*, brak tytułu i daty.

² APJK, Świadectwa szkolne: świadectwo nr 24, 25, 27 Siedmio-Klasowej Publicznej Szkoły Powszechnej w Krośnie; Świadectwa szkolne za rok szkolny 1936/37 Państwowego Gimnazjum Koedukacyjnego im. M. Kopernika w Krośnie.

³ APJK, Zaświadczenie, Sieraków 20 sierpnia 1937.

nych okresach życia wynika, że po powrocie części rodziny Kusibów do Krosna (po zakończeniu kampanii wrześniowej), od listopada 1939 r. pomagał w przeprowadzaniu uciekinierów przez Słowację na Węgry. W grudniu 1939 r. złożył przysięgę na ręce kpt. Franciszka Płonki jako żołnierz podziemia, wstępując do Związku Walki Zbrojnej, później Armii Krajowej. Pełnił tam funkcję łącznika⁴. W czasie wojny podjął naukę w utworzonych wówczas w Generalnym Gubernatorstwie szkołach. Od września 1940 r. Józef uczęszczał na kursy przygotowawcze do szkół zawodowych w Krośnie. W roku szkolnym 1941/1942 uczył się w Państwowej Jednorocznej Klasie Handlowej Wyższego Stopnia w Krośnie⁵. Działając w ruchu oporu brał udział w działaniach dywersyjnych na terenie krośnieńskiego lotniska. Przygotowywał również akcje wyszukiwania miejsc na lądowiska i zrzuty lotnicze⁶.

Po wyzwoleniu przez Armię Czerwoną w listopadzie 1944 r. wyjechał do Lublina, gdzie w siedzibie PKWN zgłosił możliwość rozpoczęcia szkolenia szybowcowego. W listopadzie 1945 r. został mianowany kierownikiem Ośrodka Organizacji Lotnictwa⁷. Nieco wcześniej 5.02.1945 r. zdał maturę przed Państwową Komisją Egzaminacyjną Kuratorium Okręgu Szkolnego Rzeszowskiego⁸.

Całe swoje zawodowe życie związał z pracą instruktora narciarstwa, szybownictwa i lotnictwa. Pracował w Aeroklubie Podkarpackim, Komisji Okręgowej Zrzeszenia Sportowego Górnik w Krośnie, w KS „Górnik” Iwonicz Zdrój i Wojewódzkiej Federacji Sportu w Krośnie⁹. Równoległe do pracy zawodowej prowadził działalność polityczną i społeczną, w tym był aktywnym działaczem harcerskim. Szczegółowy opis jego działalności politycznej i społecznej przekracza jednakże ramy niniejszej pracy.

Narciarstwo, jak wiele innych dyscyplin sportowych, Józef Kusiba zaczął uprawiać jeszcze przed II wojną światową. O wyborze jego głównych zainteresowań sportowych zdecydowało w znacznej mierze jego przypadkowe spotkanie z Bronisławem Czechem. Jak podaje Roman Rybicki „(...) Spotkali się w pociągu. Józef Kusiba jechał na zawody do Brzuchowic k. Lwowa, natomiast Bronisław Czech do Ustianowej, gdzie działała wówczas słynna szkoła szybowcowa. Młody narciarz od razu poznał swego idola, natomiast zakopiańczyk widząc młodego człowieka z nartami, szybko nawiązał z nim rozmowę.

---

⁴ APJK, Przebieg pracy w Związku Harcerstwa Polskiego.

⁵ APJK, Świadcstwo nr 20, Państwowe Kursy Przygotowawcze do Szkół Zawodowych w Krośnie; świadectwo roczne nr 15 Państwowej Jednorocznej Klasy Handlowej Wyższego Stopnia w Krośnie.

⁶ APJK, Przebieg działalności Józefa Kusiby.

⁷ APJK, Akt Mianowania na stanowisko kierownika Ośrodka Organizacji Lotnictwa w Krośnie 1945 r.

⁸ APJK, Świadcstwo maturalne nr 76.

⁹ APJK, Dokumenty poświadczające zatrudnienie Józefa Kusiby.

Spotkanie to i rozmowa z mistrzem wywarły na 15-letnim wówczas chłopcu głębokie wrażenie. Ujmujący sposób bycia Bronisława Czecha sprawił, że Józef Kusiba zapragnął zostać narciarzem i lotnikiem. Decyzji, którą wówczas podjął pozostał wierny do dziś. (...) ¹⁰” Już jako uczeń gimnazjum, Józef brał udział w narciarskich zawodach sportowych, w których odnosił sukcesy ¹¹.

W czasie okupacji hitlerowskiej nie porzucił narciarstwa. W jednym z wywiadów wspominał: „(...) Także w czasie okupacji na stokach okolicznych wzgórz, gdzie rzadko kręcili się Niemcy, młodzi ludzie zawzięcie trenowali. Choć na chwilę chciało się wyrwać z ponurej rzeczywistości w bajeczną krajinę śniegu. Kiedyś jednak zauważyli nas. Oficerowie i żołnierze przyglądali się trudnym ewolucjom, bili brawo. Następnego dnia granatowi policjanci, Polacy, z rozkazu okupacyjnych władz rekwirowali sprzęt. Zabrali mi osiemnaście par. Mam tu jeszcze pokwitowanie (...)” ¹².

Szkolenie narciarskie kontynuował po zakończeniu wojny. Już w 1948 r. wziął udział w kursie narciarskim na stopień pomocnika instruktora w Zakopanem (29.01.1948). Ukończył go z wynikiem bardzo dobrym. W kwietniu 1952 r. Józef ukończył kurs dla instruktorów narciarskich zorganizowany przez GKKF. Uprawnienia instruktorskie zdobyte na tym kursie, uznano po reaktywacji PZN wystawiając legitymację instruktorską w 1959 r.

W latach pięćdziesiątych Józef Kusiba był bardzo aktywny jako narciarz, startując w różnorodnych zawodach narciarskich. Uprawiał wszystkie formy narciarstwa ¹³. W 1952 r. nadano mu trzecią klasę sportową w narciarstwie na podstawie wyniku slalomu giganta. W sierpniu 1953 r. nadano mu drugą klasę sportową na podstawie biegu na 12 km (czas 52,48), a w grudniu 1955 r. uzyskał trzecią klasę sportową na podstawie wyniku slalomu specjalnego (czas 1,58,5) ¹⁴. Dwukrotnie zdobył również narciarską odznakę SPO (sprawny do pracy i obrony) I stopnia w 1951 i 1953 r. ¹⁵. W późniejszych latach również startował w wielu zawodach narciarskich. Uczestniczył w zawodach dla instruktorów i sędziów, osiągając w nich zadowalające wyniki. W 1960 r. zajął pierwsze miejsce w I Okręgowych Zawodach Sędziów Narciarskich, w 1961 r. uzyskał czwarte miejsce w Zawodach Instruktorów PZN i Nauczycieli województwa rzeszowskiego w slalomie. W tym samym

---

¹⁰ APJK, R. Rybicki, *W służbie wiekowego jubilata*. Wycinek prasowy, nie zachował się tytuł gazety ani numer, ani data.

¹¹ APJK, Dyplom za zajęcie II miejsca w zawodach narciarskich w biegu na 6 km z 23.02.1936 r.

¹² P. Wroński, *Jest w Krośnie dom pelen nart*, „Gościniec”, nr 2, 1987, s.15–16.

¹³ APJK, Karta uczestnictwa w zawodach narciarskich o Puchar Nizin w Gdańsku Oliwie z 19–21.02.1954 r.

¹⁴ APJK, Legitymacja klasyfikacyjna sportowca Powiatowego Komitetu KF w Krośnie z dnia 27.11.1952 r.

¹⁵ APJK, Książeczka instruktorska nr 219/Rz/52 wystawiona 25.06.1952 r.

roku zajął szóste miejsce w VII Międzynarodowych Zawodach Sędziów Narciarskich, w 1976 r. pierwsze miejsce w Zawodach o Olimpijską Odznakę Sprawności PZN, a w 1977 r. drugie miejsce w III Okręgowych Zawodach Trenerów, Instruktorów i Sędziów¹⁶.

W sezonach 1952/1953 i 1953/1954 r. był instruktorem narciarstwa w Komisji Okręgowej Zrzeszenia Sportowego Górnik w Krośnie¹⁷. Już wtedy był uznanym fachowcem w środowisku sportowym, od którego miejscowa prasa zasięgała bieżących informacji o formie sportowców i planach treningowych¹⁸. W latach 1954–1956 szkolił się intensywnie na kursie trenerskim, zakończonym zdobyciem uprawnień trenera II klasy z narciarstwa. W 1956 roku został członkiem KS „Górnik” Iwonicz, w którym od 1 stycznia 1957 r. pracował na stanowisku trenera¹⁹. W klubie tym był aktywny do 1999 r. W 1963 r. został zaliczony przez PZN do grupy instruktorów wykładawców²⁰. W latach 1956–1973 uczestniczył w dziewięciu kursokonferencjach szkoleniowych dla trenerów narciarstwa oraz w centralnym kursie unifikacyjnym dla instruktorów stając się autorytetem w tej dziedzinie w miejscu swojej działalności narciarskiej. W 1975 r. uzyskał uprawnienia trenera I klasy z narciarstwa²¹. Ukoronowaniem jego działalności instruktorskiej i trenerskiej w narciarstwie było przyznanie mu tytułu instruktora honorowego PZN w 1990 r.²². W 1984 r. pracował w Wojewódzkiej Federacji Sportu pełniąc obowiązki trenera koordynatora sportów zimowych. Był również działaczem Podkarpackiego Okręgowego Związku Narciarskiego, gdzie w latach 1975–1987 oraz 1990–1994 pełnił funkcję członka zarządu, a w kadencji 1981–1987 pełnił funkcję wiceprzewodniczącego²³. W czasie swojej pracy trenerskiej wychował wiele pokoleń zawodników. Do najbardziej znanych należeli: Rajchel, Murman, Nycz, Boczar, Lubaś. Jadwiga Rajchel była akademicką mistrzynią Polski, zajęła IV miejsce w Akademickich Mistrzostwach Świata w biegu na 10 km i była brązową medalistką AMŚ w sztafecie. Anna Murman była brązową medalistką Mistrzostw Polski juniorów w slalomie gigancie, zajęła również IV miejsce w MŚ juniorów w zjeździe²⁴.

---

¹⁶ APJK, Dyplomy za udział w zawodach.

¹⁷ APJK, Dzienniki pracy w KS „Górnik” Iwonicz w sezonach 1952/53 i 1952/54.

¹⁸ *W Górniku pełną parą*, „Nowiny Sportowe” nr 38 z 15.12.1952 r.

¹⁹ APJK, Umowa o pracę z 1 stycznia 1957 r.

²⁰ APJK, Wkładka o treści: PZN zalicza kol. Józefa Kusibę w poczet instruktorów wykładawców PZN, Zakopane 8.07.1963, ważna z leg. instruktora nr 379/42.

²¹ APJK, Książeczka instruktorska nr 219/Rz/52 wystawiona 25 czerwca 1952 r.

²² APJK, Legitymacja instruktora honorowego PZN nr 104, w środku uprawnienia do odznaki nr 120 z 15.12.1990 r.

²³ J. Batruch, *Przewodnik po historii narciarstwa w krośnieńskim 1944–1994*, Krosno 1994, s. 41–42.

²⁴ APJK, R. Rybicki, *W służbie wiekowego jubilata*, artykuł z archiwum domowego, nie zachował się tytuł pisma; J. Michalak, *Z kart historii narciarstwa w Iwoniczu Zdroju*, Iwonicz

Równoległe do swojej działalności sportowej i zdobywania uprawnień szkoleniowych w narciarstwie, Józef Kusiba zdobywał uprawnienia sędziowskie. Już w 1954 r. uzyskał kwalifikacje sędziego PZN I klasy²⁵. Jako sędzia narciarski był aktywny do 1981 r.²⁶. W czasie swojej kariery był powoływany do sędziowania największych imprez narciarskich w Polsce, m. in. Narciarskich Mistrzostw Polski seniorów, Międzynarodowych Zawodów Narciarskich o Memoriał B. Czecha i H. Marusarzówny (1959)²⁷, Akademickich Igrzysk Świata (1956)²⁸ oraz Pucharu Europy (1978)²⁹. Pełnił również funkcję delegata technicznego PZN na terenie OZN Krosno w specjalności narciarstwa alpejskiego³⁰. W 1963 r. uzyskał uprawnienia sędziego związkowego PZN³¹. O jego niezwykłym zaangażowaniu na tym polu świadczą udziały w zawodach i szkoleniach sędziowskich w końcowym okresie aktywności sędziowskiej. Tylko w latach 1977–1981 był sędzią czterdziestu zawodów narciarskich³².

Jego pasją było również zbieranie eksponatów dotyczących narciarstwa i lotnictwa. Na szczególną uwagę zasługuje jego kolekcja sprzętu narciarskiego. Posiadał kilkadziesiąt sztuk nart zjazdowych, skokowych i biegowych. Zgromadził kolekcję kilkunastu par butów narciarskich, kijków narciarskich oraz nartorolek. Kolekcję tę uzupełniają książki o tematyce narciarskiej i wspinały zestaw odznak instruktorskich i innych wydanych przez PZN, wszystkie zdobyte przez niego osobiście. Oprócz tego zgromadził ponad 2m akt i materiałów o tematyce narciarskiej i lotniczej. O kolekcji tej, inny niezwykle zasłużony działacz narciarski Podkarpacia, Jerzy Batruch, pisał „(...) To małe „muzeum” prywatne spełnia bardzo ważną rolę w kształtowaniu przyszłych szkoleniowców, którzy niejednokrotnie korzystają ze zbiorów, eksponatów, podręczników i życzliwości oddanego całym sercem sprawie narciarstwa entuzjasty” (...)³³.

Za działalność związaną z narciarstwem był wielokrotnie nagradzany. Otrzymał m.in. Złoty Medal TKKFiT (1961), Złoty Medal za Zasługi w Kul-

---

Zdrój 1985, s. 17; J. Michalak, *Z dziejów iwonickiego narciarstwa 1925–1975*, Iwonicz Zdrój 1975, s. 23–32.

²⁵ APJK, Legitymacja sędziowska nr 179, sędzia kl. I, wyd. 22.01.1954 r.

²⁶ APJK, Książeczka sędziowska PZN nr 522.

²⁷ APJK, Karta uczestnictwa nr 410 w Narciarskich Mistrzostwach Polski Seniorów, Zakopane 2–8.03.1957 r., funkcja: sędzia krajowy; Karta uczestnictwa w Międzynarodowych zawodach narciarskich o Memoriał H. Marusarzówny i B. Czecha jako sędzia krajowy.

²⁸ APJK, karta sędziowska z 7.03.1956 r.

²⁹ Relacja żony Józefa, Barbary Prinke-Kusiby z dn. 26.05.2007 r., która towarzyszyła mężowi osobiście w tych zawodach.

³⁰ APJK, Wkładka do legitymacji sędziowskiej PZN nr 3 o treści: Józef Kusiba jest delegatem technicznym na terenie OZN Krosno w specjalności narciarstwo alpejskie.

³¹ APJK, Legitymacja sędziowska PZN nr 16/VI, sędzia związkowy z 12.12.1963 r., na odwrocie pieczętka ważna na sezon 1966/70.

³² APJK, Książeczka sędziowska PZN nr 522.

³³ J. Batruch, *Przewodnik....* op. cit., s. 60.

turze Fizycznej i Turystyce (1963), Złotą Odznakę PZN (1965), Odznakę za Zasługi w Rozwoju TKKF w latach 1957–1967, Odznakę 100-lecia Sportu Polskiego (1967), Odznakę Jubileuszową PZN w 50-lecie działalności (1969), prawo do noszenia Odznaki Olimpijskiej PZN (1976), odznakę Honorową Wojewódzkiej Federacji Sportu (1976), Złotą Odznakę Zasłużony Działacz KF (1980), podziękowania za pracę w Wojewódzkiej Federacji Sportu (1981), Medal Zasługi w Rozwoju Sportu Szkolnego z okazji XXX lecia SZS (1983), dyplom GKKFiS za szczególne osiągnięcia w rozwoju KF i S z okazji 40-lecia PRL (1985), dyplom sędziego honorowego PZN (2002)³⁴.

Karierę pilota szybowcowego Józef Kusiba rozpoczął przed wojną. Z informacji zawartych w książce lotów wynika, że w dniach 6.06.1938–10.08.1938 r. był uczestnikiem szkolenia szybowcowego w Krośnie i uzyskał uprawnienia pilota szybowcowego kat. B. Rok później uzyskał uprawnienia kat. C na kursie odbytym w terminie 2.05–16.05.1939 r. w Bezmiechowej³⁵ Wojna tylko częściowo przerwała jego działalność lotniczą. Przez cały okres okupacji prowadził tajną modelarnię, ukrył również 3 szybowce szkolne Aeroklubu z Krosna, o których Niemcy nie dowiedzieli się do wyzwolenia. Ten okres działalności Józefa opisał Andrzej Olejko następująco: „(...) W domu Józefa Kusiby przez całą okupację mieściła się modelarnia lotnicza, spotykali się tu krośnieńscy lotnicy i ludzie oddani lotniczej sprawie, z których większość zginęła w okupacyjnych czasach, Władysław Michalski, Jan i Stanisław Magurowie, Tadeusz Moskal. Gdy w 1944 r. Niemcy opuścili Krosno modelarnia ta rozpoczęła pracę jako jedna z pierwszych w wolnym kraju z kadrą zapaleńców takich jak Stanisław Kłopcik, Henryk Wyborski, Stanisław Patla, Władysław Chodyński, Józef Kusiba; tutaj też utworzono sporą bibliotekę Aeroklubu. Jesienią 1944 r. na szybowisku w Białobrzegach pojawiły się uratowane w okresie okupacji „Wrony” i „Żaby”, na których pierwsze loty szkolne w bezpośredniej bliskości frontu, w myśl „ułańskiej” natury, wykonywali m.in. Zbigniew Chodorowski, Stanisław Kłopcik, Stanisław Patla, Adam Sikorski, Stanisław Giemzowski, Jan Bobrzecki, Jerzy Wojnar, Józef Kusiba. W listopadzie 1944 r. Józef Kusiba udał się do Lublina gdzie w siedzibie PKWN zgłosił możliwość rozpoczęcia szkolenia szybowcowego na uratowanym sprzęcie. Tutaj spotkał inż. Tadeusza Sołtyka (późniejszego sławnego konstruktora „Biesa” TS-8 i „Iskry” TS-11), który nie mógł uwierzyć, że uratowano ww. szybowce i pojechał z nim do Krosna. Tutaj zaś w międzyczasie oddział radziecki przejął szybowce jako „trofejne” i zdarto z nich część płóciennego pokrycia na... kołnierzyki do mundurów. Gdy wyjaśniono sprawę radziecki kapitan przeprosił i kazał wydać szybownikom kilkanaście płóciennych prześcieradeł. Okaleczone „Wrony”

³⁴ APJK, Dyplomy, odznaczenie i medale.

³⁵ APJK, Książka lotów pilota szybowcowego nr 2/46, ważna w latach 1947 do 52; Dziennik lotów z 12.05.1951 r. nr II-11-166.

i „Żaby” przewieziono do Rzeszowa, skąd wiosną 1945 r. trafiły z powrotem do Krosna (...)³⁶. Po zakończeniu działań wojennych Józef bardzo szybko powrócił do edukacji lotniczej. Już w terminie 28.06–8.07.1945 r. brał udział w Kursie Przeszkolenia Instruktorów w Bydgoszczy. W roku 1946 uczestniczył w Unifikacyjnym Kursie Instruktorów Szybownictwa (1.02–31.03.1946 r.) Instytutu Szybownictwa w Bielsku. W 1947 r. uzyskał na kursach unifikacyjnych instruktorów szybownictwa w Bielsku (3.02–28.02.1947 r.) i Kętach (1.04–28.04.1947 r.) dodatkowe uprawnienia odpowiednio do prowadzenia kursów teoretycznych i prowadzenia lotów za wyciągarką³⁷. Od 1951 r. pozbawiony został możliwości latania na szybowcach i samolotach, prawdopodobnie ze względu na swoją przeszłość i uczestnictwo w strukturach AK oraz za swoje nieskrywane sympatie do wznowienia działalności lotniska w Bezmiechowej, czego nie popierała ówczesna władza³⁸. Prawdopodobnie w końcu 1948 r. lub na początku 1949 r. Józef był aresztowany i spędził w więzieniu, a potem w obozie w Mielęcinie prawie rok³⁹. Dopiero w 1956 r. pojawiła się możliwość wznowienia działalności lotniczej. Jego uprawnienia lotnicze zostały zweryfikowane dnia 19.10.1956 r., a 1.04.1957 r. otrzymał dziennik lotów pilota szybowcowego⁴⁰. Od momentu odzyskania możliwości latania zaczął kontynuować intensywne szkolenie lotnicze. W latach 1957–1958 uzyskał uprawnienia sportowe pilota szybowcowego klasy III, uprawnienia do lotów za samolotem oraz upoważnienie do wykonywania akrobacji podstawowej, ukończył kurs lotów na przyrządy bez widoczności zewnętrznej oraz uzyskał warunek do srebrnej odznaki szybowcowej. Następnie uzyskał uprawnienia pilota szybowcowego klasy II, upoważniony został do lotów z pasażerami oraz lotów wysokościowych, lotów w nocy, lotów na motoszybowcach i do wykonywania lotów grupowych⁴¹. W dniu 3.10.1957 r. w Lisich Kątach, wykonując lot na szybowcu Mucha o godz. 10.47, przy wyprowadzaniu z korkociągu, nastąpiło w pilotowanym szybowcu pęknięcie linki od

---

³⁶ A. Olejko, *Szybowce nad Bieszczadami*, Lesko 1998, s.102–103.

³⁷ APJK, Książka lotów pilota szybowcowego nr 2/46.

³⁸ „(...) od 11.01.1945 r. jest komendantem Ośrodka Lotniczego w Krośnie. W pierwszej ankiecie personalnej złożonej w PKWN, Departament Lotnictwa w Lublinie, oświadczył m.in. przynależność do AK, w tym samym dniu pisał te same ankiety sześciokrotnie, co spowodowało późniejsze represje w latach czterdziestych i pięćdziesiątych. W październiku 1956 r. zostaje rehabilitowany przez ówczesne władze lotnicze i skierowany na własną prośbę do Krosna, gdzie pełni funkcję instruktora lotniczego, fragment życiorysu z APJK.

³⁹ APJK, Listy Ireny Szydłowskiej do rodziców Józefa z 24.07.1949 r., 3.08.1949 r. i 24.08.1949 r., w których opisuje odwiedziny u Józefa w 1949 r.; Relacja Pani Barbary Prinke-Kusiby z dnia 16.04. 2007 r. Z relacji tej wynika również, że J. Kusiba próbował w latach 90-tych uzyskać zaświadczenie z Sądu w Rzeszowie o aresztowaniu, jednakże nie zachowały się tam żadne dokumenty świadczące o jego aresztowaniu.

⁴⁰ APJK, Książka wyszkolenia lotniczego 000797, Dziennik lotów pilota szybowcowego.

⁴¹ Tamże, s. 9–13.

steru kierunkowego. Kusiba musiał ratować się skokiem na spadochronie. Z wypadku wyszedł bez szwanku, ale szybowiec został rozbity⁴². W 1963 r. otrzymał licencję pilota szybowcowego, której ważność utrzymywał w sposób ciągły do 21.09.1981 r.⁴³. Lata 1961–1968 to okres, w którym Józef był najaktywniejszy jako instruktor szybownictwa. Corocznie wykonywał kilkaset lotów na szybowcach dwusterowych, w tym instruktorskich i tylko kilkadziesiąt lotów wykonywał samodzielnie. Natomiast w latach 1972–1980 wykonywał prawie tylko loty samodzielne, w tym instruktorskie, a ich liczba osiągała kilkaset rocznie. Do roku 1981, w którym przestał samodzielnie latać na szybowcach, wykonał 12795 lotów, w tym 708h 14' na szybowcach dwusterowych i 1674h 39' samodzielnych lotów. Pod koniec jego aktywności jako pilota, miał uprawnienia do wykonywania lotów na 22 typach szybowców. Ostatniego wpisu w książce pilota szybowcowego dokonano 8.04.1981 r.⁴⁴. Nie był to jednak koniec działalności związanej z szybownictwem. Przez wiele lat Józef Kusiba marzył o reaktywowaniu działalności lotniska szybowcowego w Bezmiechowej. Zgłaszali się do niego pasjonaci tego pomysłu, ale z różnych przyczyn (politycznych, finansowych, organizacyjnych) nie udawało się wprowadzić tej inicjatywy w życie. Dopiero inicjatywy, które pojawiły się w początku lat dziewięćdziesiątych doprowadziły do urzeczywistnienia tego pomysłu. Dr inż. Roman Świtkiewicz tak wspomina udział Kusiby i jego żony Barbary⁴⁵ w działaniach związanych z odtworzeniem szybowiska w Bezmiechowej: „(...) Wspomagaliśmy Piotra Babulę finansowo jak tylko się dało, aż w końcu by mógł tu zostać na stałe (mieszkanie), założyliśmy wraz z p. Kusibami „Stowarzyszenie na Rzecz Reaktywowania Szkoły Szybowcowej”⁴⁶. Stowarzyszenie to powstało w marcu 1992 r. Prezesem stowarzyszenia została Barbara Prinke-Kusiba⁴⁷. W maju 1996 r. odbyła się sesja popularno-naukowa poświęcona szybowisku w Bezmiechowej pod nazwą *Przyczynki do historii lotnictwa na Podkarpaciu*, a jej organizatorami byli Wojewoda Krośnieński, Klub Seniorów Lotnictwa im. Gen. Pil. L. Rayskiego przy Aeroklubie Podkarpackim w Krośnie, Stowarzyszenie na Rzecz Reaktywowania Szkoły Szybowcowej w Bezmiechowej, a szczególny patronat nad imprezą sprawowali Państwo Kusibowie z Krosna. Referaty wygłosili: Józef Kusiba i Barbara Prinke-Kusiba⁴⁸. Losy stowarzyszenia miały

---

⁴² Tamże, s. 22.

⁴³ APJK, Licencja pilota szybowcowego nr S-1065, wydana 9.04.1963 z up. Ministerstwa Komunikacji.

⁴⁴ APJK, Książka pilota szybowcowego 30.05.1973 r.

⁴⁵ Barbara Prinke-Kusiba była znakomitą polską pilotką szybowcową i samolotową o imponujących osiągnięciach.

⁴⁶ A. Olejko, *Szybowce...*, op. cit., s. 115.

⁴⁷ Tamże, s. 116.

⁴⁸ Tamże, s. 115.

zmienne koleje. Zostało rozwiązane w 2002 r., jednakże jego działalność przyczyniła się istotnie do odrodzenia szybowiska w Bezmiechowej, nad którym opiekę sprawuje obecnie Politechnika Rzeszowska, kontynuując przedwojenne tradycje Politechniki Lwowskiej.

Przed II wojną światową Józef Kusiba rozpoczął również szkolenie dla pilotów motorowych. W dniach 31.07–10.08.1939 r. odbył motorowe szkolenie pilotów LOPP w Skniłowie, w czasie którego wylatał 18h 24'⁴⁹ Wkrótce po zakończeniu wojny, 18.10.1946 r., ukończył kurs motorowy⁵⁰. Do roku 1956, podobnie jak w szybownictwie, musiał zaprzestać latania samolotami. Po odzyskaniu uprawnień, rozpoczął intensywne szkolenie. W 1957 r. otrzymał uprawnienia pilota samolotowego III klasy i brązową odznakę pilota samolotowego sportowego⁵¹. W 1958 r. uzyskał uprawnienia pilota samolotowego kl. II, uprawnienia do lotów z pasażerami, uprawnienia do wykonywania podstawowych akrobacji oraz do samodzielnego wykonywania lotów nawigacyjnych w dzień. Następne uzyskane uprawnienia to: do samodzielnego wykonywania lotów grupowych jako prowadzący, do prowadzenia lotów wleczonych w dzień, do lotów bez widoczności ziemi przy podstawie chmur nie niższej niż 400 m, do prowadzenia lotów przy widoczności do 4 km, podstawie chmur 200 m i prędkości wiatru 10 m/s, do samodzielnego lądowań i startów w terenach przygodnych i do lotów połączonych z wyrzucaniem skoczków spadochronowych⁵². W tym samym roku uzyskał również srebrną odznakę pilota samolotowego sportowego. W roku 1964 otrzymał licencję pilota samolotowego zawodowego II klasy⁵³, a od 1969 r. posiadał ograniczone uprawnienia radiotelegrafisty⁵⁴. Pod koniec kariery lotniczej posiadał uprawnienia do latania na 13. typach samolotów. Do 1980 r. wykonał 4217 lotów o łącznym czasie trwania 1060h 21', w tym jako dowódca 942h 31', jako instruktor 144h 36', w nocy 17h 55', w tym na samolotach dwusterowych (jako uczeń) 104 h 35' Ostatni lot samodzielny wykonał 13.02.1981 r.⁵⁵ Po zakończeniu kariery lotniczej aktywnie działał w Zarządzie KK Seniorów Lotnictwa. W działalności szybowcowej i lotniczej zyskał uznanie środowiska, które przyznało mu tytuł zasłużonego działacza lotnictwa sportowego (1967), odznakę za zasługi dla Aeroklubu Polskiego (1974), dyplom honorowego wyróżnienia roku 1978 „Błękitne skrzydła” za wieloletnią społeczną i zawodową działalność popu-

---

⁴⁹ APJK, Książka lotów pilota motorowego nr 4, Krosno 1946.

⁵⁰ Tamże, s. 4.

⁵¹ APJK, Książka pilota samolotowego z 24.04.1971 r.

⁵² APJK, Dziennik lotów 000797 z 1.04.1957 r.

⁵³ APJK, Licencja pilota zawodowego klasy II nr D 1065, wydana 11.12.1964 r. z up. Min. Kom.

⁵⁴ APJK, Świadectwo nr 3950 z 29.01.1969 r., ograniczone uprawnienia radiotelegrafisty w służbie lotniczej.

⁵⁵ APJK, Książka pilota samolotowego z 24.04.1971 r.

laryzatorską, wychowawczą i szkoleniową w polskim lotnictwie sportowym (1979) oraz złotą odznakę za zasługi dla Aeroklubu Polskiego i tytuł członka honorowego Aeroklubu Polskiego (1995)⁵⁶.

Działalność Józefa Kusiby w świetle przedstawionych wyżej faktów jest imponująca. Jednakże w końcowych latach jego życia dotknęło go wiele przykrości. Jego zaangażowanie w działalność społeczną było tak ogromne, że sprawy rodzinne i prywatne odsuwane były na dalszy plan, co nie sprzyjało wzmocnieniu więzi rodzinnych. Jednocześnie Józef nigdy nie dbał o zabezpieczenie finansowe, całą swoją energię kierując na sprawy społeczne. To z kolei spowodowało, że sporą część swojej aktywności zawodowej opierał o pracę wykonywaną na umowy zlecenia, a nie o pracę etatową. O ile pozwalało to funkcjonować rodzinie na normalnym poziomie w czasie, gdy był aktywny zawodowo, o tyle po przejściu na emeryturę jego dochody dramatycznie spadły. Całość problemów finansowych spadła wtedy na żonę Józefa, Barbarę, opiekującą się mężem do końca życia. Jego emerytura pod koniec życia w 2004 r. wynosiła 650, 40 zł, a dodatek opiekuńczy 144,25zł⁵⁷. Nie wystarczało to na utrzymanie pięknego zabytkowego domu, który wymagał gruntownego remontu. Do tego postępująca choroba Józefa wymagała znaczących wydatków na leczenie. Żona Barbara nie mogła wpłynąć na poprawę sytuacji materialnej rodziny, ponieważ w latach przemian gospodarczych straciła pracę. Dodatkowym ciosem dla Józefa była odmowa wpisania go do Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej⁵⁸. Brak pełnej dokumentacji w tej kwestii uniemożliwia pełną ocenę przyczyn takiej decyzji. Wpłynęła ona jednakże bardzo niekorzystnie na jego psychikę. W tej trudnej sytuacji rodzinnej niewiele osób w realny sposób niosło pomoc rodzinie Kusibów, a instytucje, które wiele zawdzięczają jego działalności interesowały się jego problemami marginalnie. Józef Kusiba zmarł w Krośnie 24 czerwca 2004 r.

Zarysowana w tej pracy biografia Józefa Kusiby jest tylko ogólnym wprowadzeniem do szerszego opracowania dorobku tego niezwykle ciekawego i skomplikowanego człowieka. Zenobiusz Pregowski w swojej książce *Dzieje narciarstwa polskiego do 1914 r.* napisał o jednym z zasłużonych działaczy Karpackiego Towarzystwa Narciarzy, Romanie Kordysie: „(...) W roli bowiem działacza, pisarza, i czynnego narciarza turysty, Kordys w latach 1907–1914 niezaprzeczalnie położył zasługi w dziele rozwoju i rozpowszechniania u nas białego sportu, zdobywając sobie tym w jego historii pamięć trwałą i nieprzemijającą” (...) ⁵⁹ Wydaje się, że słowa te dobrze pasują również do

⁵⁶ APJK, Dyplomy i legitymacje honorowe.

⁵⁷ APJK, Odcinek emerytury z marca 2004 r.

⁵⁸ APJK, Korespondencja z ŚZŻAK; oświadczenie Janiny Robaczyńskiej o tym, że był w strukturach AK.

⁵⁹ Z. Pregowski, *Dzieje narciarstwa polskiego do 1914 r.*, Warszawa 1994.

oceny dorobku Józefa Kusiby, który kontynuując pracę Kordysa i innych pionierów narciarstwa w Karpatach Wschodnich, a również działając w zakresie szybownictwa i lotnictwa potwierdził, że na taką pamięć zasługuje.